

SetraNews

//////////////////// FEBRUARI 2020

SETRA
TRÄSKOLA

*Nya redskap
för bra
miljöval*

Klara, färdiga, gå!

KL-träfabriken i Långshyttan laddar för start

PRISAD PROFESSOR
FÖRDJUPAR KUNSKAPEN
OM KL-TRÄ

OPTIMERAD RÅVARA
TILL FRAMTIDENS
FÖRPACKNINGAR

TRE OM TRÄ: *Studenter om hållbart samhällsbyggande*

»VÅRA PRODUKTER
FORTSÄTTER
ATT GÖRA
KLIMATNYTTA
ÅR EFTER ÅR«

Du är en del av det gröna skiftet

DET ÄR MED STOR OPTIMISM och nyfikenhet vi går in i ett nytt årtionde och som ny vd på Setra har jag en särskilt spännande tid framför mig. Även om konjunkturen varit riktigt tuff det senaste året så ser framtiden ljus ut för trä.

Du som väljer trä – oavsett om det är för byggande, inredning, massa eller förnybar energi – du är en del av det gröna skiftet och det vi kallar Grönsamhet. Vår strävan efter att göra affärer som gynnar både kunder, samhället och naturen.

Trävarorna vi på Setra tillverkade under 2019 binder 1,3 miljoner ton koldioxid, vilket motsvarar utsläppen från 148 000 svenskar. När produkterna nu används runt om i världen fortsätter de att göra klimatnytta år efter år – så länge de används.

SNART BÖRJAR VI även producera korslimmat trä, en produkt som vi tror kommer göra stor nytta i omställningen till mer hållbart byggande. Läs mer om satsningen på sidorna 8–9 och missa inte den prisbelönta KL-träforskaren Gerhard Schickhofers framtidsspaning på sidorna 5–8.

Trä spelar även en allt viktigare roll inom förpackningsindustrin, där fossil plast ersätts med förnybara alternativ. På sidorna 11–13 berättar vi om hur Billerud Korsnäs bryter ny mark och utmanar konventionella förpackningar. I Träskolan får du en lektion i EPD – miljövarudeklarationer som gör det enklare att göra hållbara val och som snart blir ett måste för dig i byggbranschen.

Trevlig läsning!
Katarina Levin, vd Setra

STARTUP GÖR MÖBLER AV SPILL FRÅN KL-TRÄ

WOUP ÄR ETT uppstartsföretag vars affärsidé är att ta tillvara på spillet som uppstår när KL-trä till husdelar produceras. Av spillet skapar de möbler för offentliga rum, till exempel vänthallar och parker.

Woups planer för framtiden är många. Tanken är att hela processen ska knytas ihop i en digital plattform som möjliggör enklare samarbete. Förhoppningen är att Woup ska integreras i producenternas flöde och på så sätt få reda på när det finns spill tillgängligt.

I framtidsplanerna finns även tankar på ett franchisekoncept där KL-träproducenter och snickerifirmor som ligger nära varandra

geografiskt får kontakt. På längre sikt hoppas de även kunna erbjuda den digitala plattformen som en tjänst till andra branscher som har restströmmar i sin produktion.

Illustration: Woup

Vem vinner Träpriset 2020?

AV 130 TÄVLINGSBIDRAG är nu 12 byggnader nominerade till Träpriset 2020. Vinnaren kommer presenteras på Träprisgalan på Berns i Stockholm den 19 mars. Det småskaliga radhusområdet Modet är ett av de nominerade bidragen. Området är ritat av Arklab och uppfört av byggnadsfirman Erik Wallin AB. De prefabricerade modulerna levererades av dåvarande Setra Plusshus. På www.svenskttra.se kan du titta närmare på samtliga bidrag.

Radhusområdet Modet

Illustration: Erik Wallin AB

SETRANEWS är Setras kundtidning. Den ges ut på svenska och engelska till kunder och intressenter i Sverige och utomlands. Tidningens syfte är att sprida kunskap och inspiration om trä och byggande.

UPPLAGA: 3 000 ex.

ADRESS: Setra Group, Box 3027, 169 03 Solna

TEL: 08-705 03 00

E-POST: setranews@setragroup.com

REDAKTÖR: Linn Treijs

ANSVARIG UTGIVARE: Lovisa Krebs

TEXT: Katarina Brandt, Lena Lidberg, Anna Matzinger, Karolina Pihlo, Linn Treijs

FORMGIVNING: LeadContent

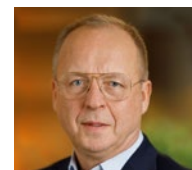
TRYCK: Åtta 45

OMSLAGSBILD: Anna-Lena Gull, Marknadschef Bygglösningar, i Setras nya KL-träfabrik i Långshyttan. Foto Ola Högberg.

PRENUMERATION: Vill du få ett eget nummer av SetraNews eller avregistrera dig som prenumerant? Har du önskemål om vad du vill läsa eller äsikter om innehållet? Gå in på www.setragroup.com/setranews för att komma i kontakt med oss.

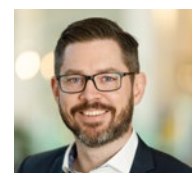

NYTT OM NAMN

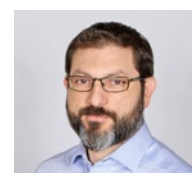
Ny styrelseordförande

ANDERS KÄLLSTRÖM valdes till ordförande i Setra vid en extra bolagsstämma i januari. Han är ledamot i Setras styrelse sedan 2018, har ett antal andra styrelseuppdrag och har varit vd och koncernchef i LRF fram till 2019. Vid stämman valdes även Fredrik Munter, Lennart Sundén och Juha Taavila in i Setras styrelse.

Affärsområdeschef för träindustricentrum

DANIEL HALVARSSON är affärsområdeschef för Setras träindustricentrum i Långshyttan med tillverkning av KL-trä, limträ och komponenter. Daniel började i januari och kommer till Setra från ABB, där han har haft positioner som fabrikschef, produktionschef och logistikchef.

Projektsäljare av limträ

MAURICIO REYES förstärker organisationen för limträ som ny projektsäljare. Mauricio började i Långshyttan i oktober och kommer närmast från en tjänst som produktchef för Setras förädlade trävaror.

Ny bioförsäljningsansvarig

MIKAEL ENGSTRÖM är ny säljare av bioprodukter sedan december. Mikael har tidigare arbetat inom kundservice för sågade trävaror.

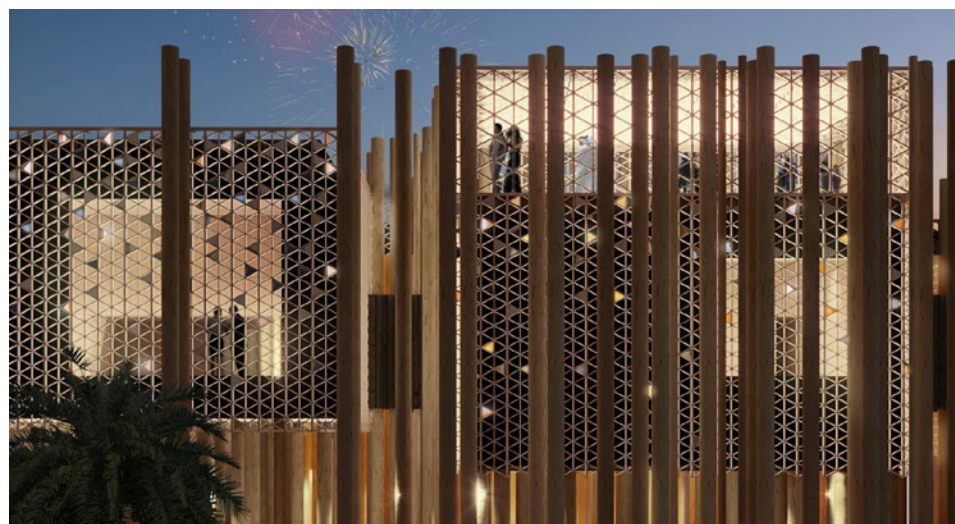

Foto: Alessandro Ripellino Arkitekter/Studio Adrien Gardère/Luigi Pardo Architetti

Svenska paviljongen blir en skog med limträ

"ETT VACKERT och fantasieggande möte mellan tät nordisk skog och arabisk mönsterverkan."

Så beskriver tävlingsjuryn det vinnande förslaget till Sveriges paviljong vid världsutställningen i Dubai som startar i oktober.

Setra är ett av företagen som bidrar med material och har producerat limträ till paviljongen, som fått det passande namnet "The Forest". Den

är framtagen av svenska Alessandro Ripellino arkitekter tillsammans med Paris- och New York-baserade Studio Adrien Gardère samt italienska Luigi Pardo architetti.

Sveriges medverkan vid Expo 2020 är en av landets största exportsatsningar under de närmaste åren. Deltagandet finansieras gemensamt av staten och näringslivet.

MATKEDJORNA VÄLJER TRÄ

I LINDVALLEN BYGGS just nu en ny ICA Supermarket-butik i massivt svenskt trä. Fastigheten har stort hållbarhetsfokus där såväl material som formspråk speglar traktens byggnadstradition.

– Trä är ett hållbart och långsiktigt materialval och vi tror att det finns stor potential att bygga mer i trä i våra projekt framöver, säger Lena Boberg, vd ICA Fastigheter i ett pressmeddelande.

Även Lidl satsar på trä och i juli 2020 beräknas deras nya butik på Gotland stå klar. Den blir världens första klimatneutrala livsmedelsbutik enligt NollCO2-certifieringen.

Illustration: Ljefväll arkitekter

Foto: Andy Lifne

FINT PRIS FÖR MATTA I TRÄ

DEN SVENSKA DESIGNERN Emma Olbers har vunnit Interior Design of the Year 2019 Award anordnad av den tyska tidningen AD Magazine Germany. Hon vann priset för sin inredning i biblioteket på nyrenoverade Nationalmuseum i Stockholm, där mattan är en viktig del av interiören. Den tuftade mattan är tillverkad av 50 procent Tencel® som är en av våra mest miljövänliga textilfibrer. Materialet kommer direkt från naturen och utvinns av FSC-certifierad cellulos från hållbart skogsbruk.

SÅ BLIR 2020 FÖR TRÄINDUSTRIN

Under det kommande året ser vi en fortsatt avmattning i den globala konjunkturen – men även flera ljuspunkter för träindustrin. Vi låter två experter berätta mer om året som väntar. TEXT: ANNA MATZINGER

NÄR VI NU TAR de första försiktiga stegen in på ett nytt decennium finns inga tecken på att den avmattning i konjunkturen som inleddes runt 2017, både i Europa och globalt, ska stanna av. Tvärtom spås den fortsätta i ungefär samma takt som tidigare.

– Det är dels en naturlig följd av den starka ekonomiska utveckling som funnits under flera år, där marknader mättats och många företag slagit i sitt kapacitetstak. Det är också en konsekvens av strukturella faktorer, som till exempel att kinesiska företag efter en väldigt expansiv fas behöver hitta en mer stabil finansiell balans och att bilindustrin i Europa står inför omfattande omstruktureringar, säger Kerstin Hallsten, chefsekonom på Skogsindustrierna.

Inför 2020 finns också ett antal osäkerhetsfaktorer som kan komma att ge konjunkturen en skjuts i endera riktning.

– Vi har fortsatt ett antal handelskonflikter runtom i världen vilka kan skapa både upp- och nedgångar i konjunkturen. Samtidigt har vi val i USA och min bedömning är att Trump försöker fasa ut konflikterna som ett led i kampanjen. Det verkar klart att det blir en Brexit, men på vilka villkor? Där har vi en stor svart låda, säger Johan Freij, affärsområdeschef Skog och Lantbruk på Danske Bank.

Ljus i horisonten

För den svenska trä- och skogsindustrin innebär den vikande europeiska och globala konjunkturen en förstärkning av den nedgång man sett den senaste tiden. Men det finns också ljuspunkter.

Johan Freij, affärsområdeschef Skog och Lantbruk på Danske Bank.

Folkhems Cederhusen i Hagastaden i Stockholm är ett exempel på att träbyggande på allvar kommer in i storstäderna under 2020.

– De apokalyptiska angreppen av gränsbarkborre i Centraleuropa har självklart påverkat marknaden. Vi ser ändå en ljusning vid horisonten för vissa kvaliteter av tall och oskadad gran, där det sannolikt blir brist, fortsätter Johan Freij.

Ökad efterfrågan på flerbostadshus i trä

Stora investeringar har också lett till en ökad produktionskapacitet, bland annat inom massatillverkning och industriellt träbyggande, och detta börjar ge utslag under 2020.

– Vi kommer med största sannolikhet se en ökad efterfrågan på flerbostadshus i trä under nästa år. Det har såklart att göra med ökade klimatkrav men också på att den industriella tillverkningen har otroligt många fördelar när det gäller att bygga snabbt och smidigt i urbana miljöer, säger Kerstin Hallsten.

– 2020 blir året då trä på allvar kommer in i storstäderna. Där har korslimmat trä, som Setra satsar stort på, en given plats. I takt med krav på minskad klimat-

påverkan kommer marknaden att kräva ett större träbyggande. Från såväl myndigheter som investerare och framför allt pensionsfonder, ser vi högre krav på hållbarhet. Så för att summera skulle jag vilja säga att för att vara i en lågkonjunktur så är läget för skogsindustrin trots allt ganska bra, avslutar Johan Freij.

Kerstin Hallsten, chefsekonom på Skogsindustrierna.

Gerhard Schickhofer har studerat korslimmat trä sedan början av 1990-talet.

Professorn som bäddat för KL-trä →

Bakom byggmaterialet KL-trä finns decennier av enträgen forskning och en envis tro på trä.

Men vad vet vi egentligen om materialets egenskaper? Vad behöver vi forska mer på och vad krävs för att industriellt byggande i trä ska slå igenom på bred front? Vi söker svaren hos Gerhard Schickhofer, den österrikiske professorn som vikt 30 år av sitt liv åt att studera korslimmade träskivor. TEXT: LINN TREIJS FOTO: MAGNUS LAUPA

ALLT BÖRJADE AV EN SLUMP. Gerhard Schickhofer fick tre erbjudanden om att doktorera. Han valde det första – som råkade vara trä.

– Jag har alltid varit intresserad av rumslik struktur och panelstruktur, men eftersom jag hade en bakgrund inom stålteknik låg mitt fokus mer på stål och betong. Att kombinera panelstruktur med just trä är kanske det viktigaste valet jag har gjort.

Han anade inte att de kommande årens forskning skulle lägga grunden för utvecklingen av ett nytt byggmaterial – korslimmat trä. Ett material som gör det möjligt att även bygga hållbara mycket höga hus och har potential att förändra hela byggindustrin. I dag, 30 år senare, finns det 65 fabriker som tillverkar KL-trä och ytterligare 15 är på gång.

– Det är en helt otrolig utveckling. När jag började forska på trä fanns det inget intresse från industrin utan det här ämnet fanns bara inom forskarvärlden, förklarar han.

Utvecklades med sågverken

Men Schickhofer såg möjligheter med materialet. Efter doktorsexamen vid Tekniska universitetet i Graz började han samarbeta med sågverken i regionen och några år senare startade den första kommersiella tillverkningen av korslimmat trä.

– Det är ett enkelt material som går att tillverka av olika fibrer och träslag. Det är därför jag tror att det är gångbart i hela världen, säger han.

Genom åren har Schickhofer fortsatt att studera materialet ur alla möjliga vinklar. Hans forskargrupp har bland annat testat hur skivorna påverkas av förändringar i luftfuktighet. De upptäckte att träet reagerar jämförelsevis lite, just för att de olika lagren är hoplimmade

»Att förändra byggindustrin har aldrig varit syftet, men nu tror jag att vi kommer förändra den«

korsvis. De har också studerat bärighet, infästningsmetoder, olika sätt att använda byggelementen och hur tekniken kan appliceras på olika träslag, för att nämna några områden.

– Panelstrukturer i KL-trä har alltid varit huvudområdet i vår forskning och är det än i dag. Att vi inte släppt fokus är kanske en förklaring till att materialet blivit så framgångsrikt, säger han.

Ny standard blir viktig

Att föra resultaten och kunskapen vidare ut på marknaden har varit en röd tråd genom Schickhofers forskning. En viktig del av det arbetet är hans medverkan i uppdateringen av den europeiska byggbeståndaren för träkonstruktioner, Eurokod 5. Den reviderade versionen väntas vara på plats 2023 och inkluderar instruktioner för korslimmat trä, vilket han tror kommer bli avgörande för framtiden.

– Det krävs en välskriven standard för att nå den breda massan. Den är ett måste för att ingenjörer och konstruktörer ska anamma ett nytt material. Det är så de är vana att jobba. Utan en perfekt standard kommer de att fortsätta använda betong.

Därför följer han även utvecklingen inom stål- och betongindustrin, för att lära

av och hämta idéer från deras standarder och arbetssätt.

– I framtiden blir det viktigt att ersätta koncepten med pelare och våningsplan av betong, som dominerat våra städer hittills, med konstruktioner i trä. Det är vårt jobb att visa att det faktiskt är möjligt, så att politiker och samhället kan fatta de beslut som krävs. För några år sedan var trä inte ett alternativ – men det är det i dag.

Stora förändringar för byggbranschen

Att skifta fokus från betong till trä innebär stora förändringar för byggbranschen. Både när det gäller planering, projektering och i byggfasen, eftersom mycket av förarbetet görs i fabrik.

– Att förändra byggindustrin har aldrig varit syftet, men nu tror jag att vi kommer förändra den. Vi har metoderna och verktygen som krävs för att trä ska kunna bli det nya grundmaterialet i flervåningshus. Det kommer förändra vårt sätt att tänka och vår konstruktionsfilosofi, men givetvis inte över en natt, säger Schickhofer.

Så vad återstår att forska på? Schickhofer har några områden som ligger nära till hands. Han vill bland annat optimera produktionskedjan kring KL-trä och limträ och utveckla multifunktionella fabriker. Att minimera risken för fuktskador och utveckla modulkoncept med en hög grad av prefabricering är andra ämnen på agendan.

Kurvan pekar uppåt

De senaste åren har marknaden för KL-trä vuxit med 10–15 procent per år, och produktionen ligger nu på cirka två miljoner kubikmeter. Schickhofer vill helst inte sia om framtiden, men om han måste så ser han en brant kurva som vi befinner oss precis i början av. Inom tio år uppskattar han att den globala produktionsvolymen

A full-length portrait of Professor Gerhard Schickhofer, an older man with white hair, wearing a dark blue suit, white shirt, and a striped tie. He is standing against a wall made of vertical wood panels. He has his hands in his pockets and is looking slightly to the right with a gentle smile.

Professor Gerhard Schickhofer
menar att KL-trä har potential
att förändra hela byggindustrin.

30 år med KL-trä

1989–1994 doktorerar Gerhard Schickhofer inom korslimmat trä vid Institutet för timmerteknik och träteknologi vid Tekniska universitet i Graz.

1998 får KLH Massivholz, som första tillverkare i Österrike, nationellt tekniskt godkännande för sitt KL-trä. Produkten har utvecklats och testats i samarbete med Schickhofer.

Mellan 2005 och 2010 tillkommer flera stora fabriker i Österrike och Tyskland.

2010 till 2015 fortsätter intresset att växa globalt, bland annat i Japan, USA, Kanada och Australien. KL-trä börjar även användas i höghus, vilket bidrar till att sprida kunskapen om de nya möjligheterna med industriellt träbyggande.

2019 Belönas Gerhard Schickhofer med Marcus Wallenbergpriset för sin forskning och utveckling av korslimmat trä. Sverige har tidigare endast haft en tillverkare av KL-trä, Martinsons, men 2019 flerdubblas produktionen när både Stora Enso och Södra startar nya fabriker. Setras KL-träfabrik börjar producera under första halvåret 2020.

»Jag hoppas att KL-trä kan vara en produkt som medverkar till förändring och hjälper oss åt rätt håll«

kommer att vara cirka tre gånger högre än i dag, baserat på att det kommer finnas omkring 250 produktionslinjer.

– Den stora utmaningen för att nå dit är inte råvaran, för vi har gott om välskötta skogar i Europa och använder bara några få procent. Flaskhalsen är tillgången på kunskap och utbildning.

För att få in ett nytt material och koncept på marknaden krävs alltid personer med djup kunskap som kan driva utvecklingen. Han menar att det är särskilt viktigt när det gäller KL-trä, eftersom leverantörerna måste förstå och arbeta nära kunden.

– Min erfarenhet är att fabrikerna måste bygga upp nätverk med universitet, arkitekter och ingenjörer. De behöver också knyta till sig medarbetare som är välutbildade inom träteknik och kan prata med kunderna på deras språk. Det är en mycket närmare relation än när du säljer sågade trävaror.

Klimatfrågan driver på

När Schickhofer började sin forskning var klimatet en ickefråga inom byggsektorn. I dag är läget ett helt annat och det finns en förväntan i samhället på att byggindustrin ska minska sitt fotavtryck, vilket driver på efterfrågan av förnybara material som trä.

– Det är hög tid att göra något åt utsläppen. Jag hoppas att KL-trä kan vara en produkt som medverkar till förändring och hjälper oss åt rätt håll, säger Gerhard Schickhofer.

I förlängningen hoppas han att ett ökat byggande i trä inte bara ska bidra till hållbart samhällsbyggande, utan även till att lyfta landsbygden.

– Jag tycker inte om det fokus som finns på urbanisering. Genom att utveckla fler KL-träfabriker på landsbygden bygger vi värdekedjor som inkluderar hela samhället, inte bara städerna.

Klart för start i Långshyttan

Setra ser lika stora möjligheter som Gerhard Schickhofer när det gäller korslimmat trä. Efter år av förberedelser har det äntligen blivit dags att trycka på startknappen till KL-träfabriken i Långshyttan. TEXT: KATARINA BRANDT FOTO: OLA HÖGBERG

NU ÄR BÅDE MÄNNISKOR och maskiner på plats för att se till att Setras tillverkning av KL-träelement i Långshyttan kan rulla igång enligt plan. Den nya fabriken är en toppmodern anläggning med en maskinpark som klarar av att tillverka marknadens största KL-träelement. Till produktionen används virke som i huvudsak kommer från Setras eget sågverk i Heby. Råvaran har sitt ursprung i skogar i Mellansverige, så mer lokalproducerat kan det knappast bli.

– På småhussidan byggs redan 90 procent av husen i trä. Nu märker vi att träbyggandet tar andelar även i större projekt. Fler och fler byggare har provat att bygga i KL-trä och sett för-

delarna, säger Anna-Lena Gull som är marknadschef för Setras bygglösningar och ansvarar för etableringen av den nya fabriken.

Effektivt flöde i fabriken

Under det gångna året har lokalen anpassats för KL-trätillverkning. Maskiner och utrustning har levererats i omgångar och monterats ihop för att skapa det effektiva flöde som kännetecknar arbetet vid Setras övriga verksamhet i Långshyttan.

Sida vid sida med det automatiserade höglagret står limpressen som har en central roll i tillverkningen av KL-trä. Den är störst i världen och med sitt gigantiska pressbord som

Hjärtat i fabriken är den datorstyrda CNC-maskinen som tar fram exakta byggdelar utskurna med millimeterprecision.

mäter hela 6 x 20 meter är det möjligt att pressa två stora KL-träskivor sida vid sida. Hjärtat i verksamheten är den datorstyrda CNC-maskinen. Den är utrustad med flera olika sorters verktyg och klarar allt från precisionsarbete till grövre utskärningar i skivorna. Att den har två fråshuvuden innebär att momentet med att bearbeta skivorna kan förkortas rejält.

Den storskaliga produktionen gör att fabriken har stor flexibilitet och kan erbjuda marknadens bredaste standard-sortiment, vilket också minskar spillet.

– Vi får in förfrågningar hela tiden och det finns ett stort intresse från både stora och små byggföretag, men även arkitekter och konstruktörer är nyfikna. KL-trä är ett nytt och efterfrågat material som på många sätt förändrar hela byggprocessen, säger Cate Carlbom som är säljare KL-trä på avdelningen för bygglösningar i Långshyttan.

I fabriken arbetar man utifrån en modell där varje projekt får en skräddarsydd arbetsgrupp bestående av olika kompetenser, som följer projektet från start till mål.

– Vi tror på den personliga kontakten och vill vara ett stöd genom hela processen. Industriellt träbyggande är fortfarande ett nytt sätt att jobba för många. Därför är det särskilt viktigt att de har en leverantör som kan bistå med teknisk kompetens och tar fullt ansvar för kvaliteten,

Kan tillverka 100 000 m³

- Setras KL-träfabrik i Långshyttan kan producera 100 000 kubikmeter årligen.
- KL-träskivorna kan vara upp till 3,6 m x 20 m, samt mellan 60 mm och 300 mm tjocka.
- Trät som används i de korslimmade skivorna är FSC och PEFC certifierat.

Cate Carlbom och Anna-Lena Gull räknar med högt tryck i Setras nya KL-träfabrik i Långshyttan.

leveranssäkerhet och hållbarhet, säger Anna-Lena Gull.

KL-trä och limträ på samma plats

KL-trä är också en form av limträ, om än i lite större skala och de båda produkterna används nästan alltid tillsammans. Därför är det en fördel att produktion och projektering av KL-trä och limträ ligger på samma plats. Det uppskattas bland annat av Byggpartner i Dalarna som gärna väljer att bygga i trä när det är möjligt. Och då ofta med produkter från Setra Långshyttan.

– Det är ett väldigt sug efter materialet och för oss är det förstås en stor fördel att ha Setras KL-träfabrik nära tillhands. Att vi nu kan köpa både limträ och KL-trä från Setra gör det ännu enklare att välja trä till våra projekt, säger Johan Karlsson som är arbetschef för Byggpartners entreprenad-verksamhet i Dalarna.

Setras investeringar i den nya KL-träfabriken har fått framtidsvindarna att vina med full kraft i Långshyttan. Men det är inte bara orten, utan hela regionen som ser nya möjligheter i och med det träindustricenter som nu växer fram.

SETRAS NYA VD TROR PÅ TRÄ

Alla människor borde få lära sig mer om hur trä bidrar till klimat- och samhällsnyttan. Det tycker Katarina Levin, Setras nya vd. TEXT: LENA LIDBERG FOTO: STEN JANSIN

HON HAR ETT LÅNGT förflutet inom skogs- och träindustrin. I januari tog hon över vd-posten på Setra och flyttade in i hörnrummet på huvudkontoret i Solna.

– Setra befinner sig i en spännande utvecklingsfas. Det är en ynnest att få vara med och leda detta moderna träindustri-företag, säger Katarina Levin.

Hon har placerat skrivbordet så att hon sitter med ryggen mot de fönster som vetter mot den stora shoppinggallerian. I blickfånget finns i stället områdets lilla park med några träd.

– Jag trivs bäst med den här utsikten, förklarar hon med ett leende.

Dagen innan startade hon sin besöks-turné till Setras sites. Premiärturen gick till Långshyttan, där den nya fabriken för KL-trä är på väg att tas i drift. Strax intill nyinvesteringen finns produktionen av limträ och tillverkningen av komponenter till dörrar och fönster.

– Sammantaget blir detta ett fantastiskt träförädlingscenter, unikt för Sverige, konstaterar hon.

Samtidigt är Katarina Levin nyfiken på de övriga Setra-anläggningarna och sågverken, inte minst det nya hyvleriet i Hasselfors och uppbyggnaden av pyroly-verksamheten i Gävle. Hennes ambition är att lära känna så många medarbetare och kunder som möjligt.

– Setra ska vara ett företag med korta kontaktvägar, säger hon bestämt.

I SITT LEDARSKAP vill hon bland annat se till att skapa delaktighet. Hennes filosofi är att grunden till goda affärer är en

»Setra befinner sig i en spännande utvecklingsfas«

organisation som lyssnar på kundbehoven och där alla medarbetare blir sedda och får bidra med kunskap och engagemang.

– En stark säkerhetskultur, en god laganda och en effektiv produktion – allt hänger ihop. En säker anläggning med ett bra flyt i virkesflödet är en produktiv anläggning, betonar hon.

Setras vision och kommunikation kring Grönsamhet är något som Katarina Levin gärna bygger vidare på. Hon vill lyfta fram hur Setra är med och sätter värde på hela den skogsklädda delen av Sverige.

– Alla borde få utbildning i hur trä bidrar till klimat- och samhällsnyttan. Trä är inte bara förnyelsebart och återvin-ningsbart, det är en råvara som är klimat-positiv i sig. Därför är det så bra att vi ser en långsiktig, global konsumtionsökning av trävaror. Det är ett styrkebesked både för oss, våra kunder och samhället i stort.

Katarina Levin

ÅLDER: 56 år.

YRKE: Vd och koncernchef på Setra sedan januari 2020.

BAKGRUND: Utbildad jägmästare. Har 28 års erfarenhet från skog och trä inom SCA, bland annat som marknadsdirektör på SCA Wood och sågverkschef på anläggningarna Tunadal och Bollsta.

BOR: På en jord- och skogsbruksfastighet i Höga kusten, i byn Tjärned, Noraström. Veckopendlar till Solna och hyr då ett litet trähus i Sundbyberg.

FAMILJ: Gift med Peter, teknisk chef på Kramfors kommun. Döttrarna Kristina, 24 år, och Ingrid, 22.

FRITID: "Att ta hand om gården är vår fritid, där finns alltid något att göra. Vi har ett 20-tal köttdjur, två hästar, hund och två katter. Jag gillar att jobba fysiskt, med allt från trädgårdsarbete och små byggprojekt i trä till att vara ute i skogen med motorsågen – givetvis med full säkerhetsutrustning! Men det är också skönt att koppla av i soffan med en film, eller att ta en tur på skidorna."

Billerud Korsnäs förvandlar flis till smart förpackning

Billerud Korsnäs ligger i absolut framkant när det gäller att utveckla och leverera framtidens förpackningar. Anläggningen i Gävle tillverkar varje dygn material till över 200 miljoner dryckesförpackningar. En viktig råvara är cellulosaflis som köps in från Setras sågverk Kastet. TEXT: KAROLINA PIHLO FOTO: OLA HÖGBERG

Foto: Billerud Korsnäs

Den 100 procent återvinningsbara pappersflaskan från Billerud Korsnäs.

FÖR ATT LIGGA I FRAMKANT satsar Billerud Korsnäs helhjärtat på innovation. Öppenhet och nyfikenhet för andras idéer är avgörande.

Malin Ljung Eiborn, hållbarhetsdirektör på Billerud Korsnäs, berättar att deras mission är att utmana konventionella förpackningar för en hållbar framtid. De ställer ständigt frågorna; Vilka förpackningar har ingen annan gjort förut? Och hur kan de förpackningar som finns idag förbättras?

– Vi driver ofta innovationsarbetet i partnerskap med andra, till exempel våra kunder. De känner snabbt av de nya behoven som marknaden efterfrågar, berättar hon.

– Just nu är hållbarhet i fokus. Våra kunder vill ha produkter med en bättre hållbarhetsprestanda.

Fokus på att lösa utmaningar

En av Billerud Korsnäs stora innovationer genom tiderna är ett formbart och töjbart papper. Du hittar det till exempel i kyldisken där det används som papperstråg till skivad skinka och ost.

– Vår FiberForm® kan till och med an-

vändas i våra kunders befintliga maskiner, de som tidigare användes till plast, med mindre modifiering. Därmed blir övergången till det nya pappersbaserade materialet enklare, säger Malin Ljung Eiborn.

Ytterligare en aktuell innovation och stolthet är pappersflaskan. Den är 100 procent återvinningsbar och klarar tryck. Innovationsarbetet har ägt rum tillsammans med flera samarbetspartners och stora varumärken. Just nu skalas tillverk-

ningen upp och maskiner som ska tillverka pappersflaskan i stor skala tas fram.

– Vi är så stolta över att vi knäckt koden till att skapa en förpackning av papper som kan innehålla kolsyrad dryck, säger Malin Ljung Eiborn.

Vidare berättar Malin om den fantastiska potentialen för pappersprodukter som nu finns. Det drivs framförallt av det stora intresset för klimatfrågorna och för att fasa ut plast.

– Och utvecklingen går väldigt snabbt nu. På bara ett år har vi exempelvis ett nytt material för sugrör i papper i stället för plast på marknaden, säger hon.

Världsledande på vätskekartong

På Billerud Korsnäs produktionsenhet i Gävle produceras vätskekartong, det vill säga materialet till förpackningar för exempelvis mjölk, juice och krossade tomater.

Anläggningen är världsledande vad gäller vätskekartong. Här tillverkas varje dygn material till 200 miljoner dryckesförpackningar. En viktig råvara är cellulosaflis som köps in från Setras sågverk i Kastet, Gävle.

Klas Flygare, Bioprodukt- och råvarudirektör på Setra.

Cellulosafilis från Setra är en viktig råvara vid tillverkningen av vätskekartong i Gävle.

Foto: Billerud Korsnäs

Foto: Billerud Korsnäs

– Nu har vi ett nytt material för sugrör i papper i stället för plast på marknaden, säger Malin Ljung Eiborn, hållbarhetsdirektör på Billerud Korsnäs.

»Våra kunder vill ha produkter med en bättre hållbarhetsprestanda«

Kvaliteten på flisen är avgörande

Per Utterström som är avdelningschef för massabruket på Billerud Korsnäs i Gävle berättar att storleken på flisen behöver vara jämn och den får inte under några omständigheter vara förorenad med exempelvis plast.

– Om ett främmande ämne kommer med i flisen är det sannolikt att den också kommer med in i produktionen av kartong. Det är inte okej då vi tillverkar produkter som ska innehålla livsmedel, berättar Per.

– För just vätskekartong är det också viktigt att materialet har rätt styrka och stabilitet så slutprodukten fungerar att hålla i och också att hållas ur utan att den viker sig.

Inom Setra har det under 2019 pågått ett projekt för att just förbättra kvaliteten på flisen. Klas Flygare, råvarudirektör på Setra, berättar att en speciell projektgrupp med medverkan från samtliga sågverk

inom koncernen har samlats och bytt erfarenheter och sett över rutiner. Bland annat har det lett till ökad kunskap och förståelse för vad som efterfrågas.

– Nu är projektet avslutat och vi fortsätter hålla högsta kvalitet på flisen. Vi får inte tappa fart. Det krävs ett ständigt arbete för att leverera det våra kunder efterfrågar, säger Klas Flygare.

Många vill ha skogsråvara

Vidare berättar Malin Ljung Eiborn, på Billerud Korsnäs, att skogsråvaran är hett efterfrågad i många branscher. Förutom papper kan skogsråvaran användas till förnyelsebart bränsle, textilier och som ersättning för plast.

– Det handlar mycket om att fasa ut fossila råvaror. I många branscher ser man sig om efter alternativ och då är skogsråvara ett attraktivt alternativ, säger hon.

Så blir flis till förpackning

1. SKOG Virke från välskötta skogar köps in.

2. AVBARKNING Massaveden avbarkas. Barken återanvänds som bränsle.

3. FLIS Avbarkad ved huggs till flis.

4. MASSAPRODUKTION Flisen kokas med kemikalier under tryck och vid hög temperatur. Sulfatmassa bildas.

5. FÖRFINING Fibermassan rensas och bleks i de fall produkten kräver detta. Massan tvättas och silas för att bli så ren som möjligt.

6. PAPPER- OCH KARTONG-PRODUKTION Framställningen sker i tre steg: formning, pressning och torkning. Detta blir sedan till papper och kartong som i sin tur blir färdiga förpackningar hos kunden.

TRÄSKOLAN

EPD – enklare att jämföra och göra bra miljöval

Hur en byggprodukt påverkar miljön under sin livscykel är en allt viktigare faktor att väga in när du ska bygga nytt. Miljövarudeklarationen EPD visar produktens avtryck och gör det möjligt att jämföra material och leverantörer – så att du kan göra ett bra miljöval. TEXT: KATARINA BRANDT

VISSTE DU ATT en byggnads klimatpåverkan under själva byggprocessen kan vara lika stor eller ibland större än under 50 års användning? Det beror bland annat på vilka material som väljs i konstruktionen och vilken typ av energi som används för uppvärmning.

När en tillverkare ska ta fram en EPD – environmental product declaration, och genomför livscykelanalysen av produkten, utgår man från ett antal produktspecifika regler. Reglerna innehåller bland annat detaljerade riktlinjer om avgränsning, metodval och dataunderlag för den aktuella produktgruppen. De produktspecifika reglerna brukar benämnas PCR, Product Category Rules och tas vanligtvis fram i samråd med branschen.

Ger en saklig bedömning

En EPD är inte en garanti för att produkten är miljövänlig utan ett redskap för att kunna jämföra produkter och tjänster. Den kan till exempel fungera som underlag vid upphandling och inköp eller som ett verktyg vid miljöledningsarbete. Tack vare de produktspecifika reglerna kan EPD:n ligga till grund för både sakliga bedömningar och rättvisa jämförelser av varor och tjänsters miljöpåverkan i ett livscykelperspektiv.

Eftersom en EPD ger produktspecifik miljöinformation är den en viktig datakälla för en byggnads livscykelanalys, LCA. Den som ska göra en LCA för en hel byggnad eller en viss byggnadsdel kan använda data från EPD:er för de olika

byggprodukterna. Viktigt att tänka på är att EPD:er måste vara baserade på samma PCR för att kunna jämföras. Dessutom är det viktigt att ta hänsyn till avgränsningarna i respektive EPD, exempelvis vilka faser som finns med i beräkningen.

Ökat fokus på byggnaders klimatpåverkan

Hittills har det varit upp till beställaren att efterfråga och ställa krav på miljövarudeklarationer inom byggbranschen, men inom bara ett par år väntas det bli standard. Regeringen planerar att införa krav på klimatdeklarationer i byggnader och har gett Boverket i uppdrag att förbereda branschen. Boverket föreslår att de delar av en byggnads livscykel som genererar

VAD BETYDER FÖRKORTNINGARNA?

PCR

PRODUCT CATEGORY RULES

För att kunna göra en EPD måste det också finnas produktspecifika regler, PCR som styr hur data och andra underlag ska hanteras för den aktuella produkten.

EPD

ENVIRONMENTAL PRODUCT DECLARATION

En miljövarudeklaration för en byggprodukt som beskriver produktens miljöpåverkan ur hela dess livscykel. De indata som en EPD genererar kan användas när man gör en livscykelanalys för byggnader.

LCA

LIVSCYKELANALYS

En metod för att beräkna miljöpåverkan under en produkts hela livscykel – från att naturresurser utvinns till dess att produkten inte används längre och måste tas om hand. Med en LCA kan man ta reda på i vilket skede av en byggnads livscykel en viss miljöpåverkan är som störst.

störst utsläpp av växthusgaser ska deklarerar. I första hand gäller det de tre första stegen i livscykel, det vill säga råvaruförsörjning, transporter och tillverkning av produkter. Syftet med klimatdeklarationen är att i ett första steg öka medvetenheten och kunskapen om byggnaders klimatpåverkan. I nästa steg vill man styra mot lägre klimatpåverkan och bidra till att uppnå det nationella målet om ett klimatneutralt Sverige år 2045.

Granskas av oberoende part

Det finns många olika EPD-program. Ett av dem, EPD International, lanserades i Sverige 1998 men har successivt omformats till ett internationellt system. Idag finns EPD:er registrerade från 45 länder och fyra kontinenter. Alla EPD:er som tas fram ska granskas och verifieras av en oberoende tredje part. I Sverige är det Swedac som ackrediterar de certifieringsorgan som utför granskningarna. EPD International är ett dotterbolag till IVL Svenska Miljöinstitutet. IVL hjälper också företag och organisationer att ta fram EPD:er enligt det internationella EPD-systemet och utveckla tillhörande produktspecifika regler (PCR).

På Setragroup.com hittar du Setras miljövarudeklarationer för korslimmat trä och limträ

BIM

BUILDING INFORMATION MODELLING

Med byggnadsinformationsmodellering konstrueras en virtuell modell av byggnaden digitalt. Modellen innehåller all tillgänglig data om materialen i konstruktionen, som exempelvis EPD. Därmed blir det möjligt att jämföra hur stor en byggnads miljöpåverkan blir med olika byggmaterial.

»Hållbar upphandling är ett viktigt användningsområde«

KARIN SANNE är gruppchef för IVL Svenska Miljöinstitutets Life Cycle Management-grupp. Hon samordnar och utvecklar institutets LCA-verksamhet inom både uppdrag och forskning. Dessutom hjälper hon företag och organisationer att förstå produkters miljöpåverkan i ett livscykelperspektiv, ta fram miljövarudeklarationer och implementera livscykeltänkande.

Vilken plats har EPD:er i den hållbara värdekedjan?

De är viktiga för att kunna kommunicera trovärdig information om en produkt utifrån ett värdekedjeperspektiv. De produktspecifika reglerna för varje produktgrupp ger en jämförbarhet som tillsammans med trovärdigheten är grundstenarna för EPD:er. Utan den information som finns i en EPD kan man inte göra val som är grundade på hur stor produktens miljöbelastning är.

Hur kan man som byggare ha nytta av EPD när man väljer material och leverantör?

Hållbar upphandling är ett viktigt användningsområde för EPD:er eftersom de möjliggör jämförelser utifrån samma beräkningsgrunder. Eftersom EPD:er alltid granskats av en oberoende part har de dessutom en hög trovärdighet jämfört med andra typer av deklarationer.

Hur ser utvecklingen ut när det gäller EPD:er?

Framöver tror jag att många byggmaterialleverantörer kommer att behöva göra EPD:er för sina produkter. Vi ser redan nu att intresset ökar. Det pratas mycket om produktens klimatpåverkan och regeringen har för avsikt att 2022 införa krav på klimatdeklarationer vid uppförande av byggnader. Klimat är viktigt, men vi behöver vidga perspektivet med andra miljöaspekter som till exempel försurning, övergödning och resursutarmning. En EPD är uppbyggd så att många olika miljöaspekter inkluderas där klimatpåverkan är en parameter.

TRE OM TRÄ

Nya, effektiva byggsystem och en ökad klimatmedvetenhet bidrar till att träbyggandet är på stark frammarsch, både i Sverige och runt om i världen. Här delar tre studenter med sig av sin syn på trä och vilken roll de tror att materialet kommer att spela i framtiden.

TEXT: KATARINA BRANDT

Vilken roll spelar trä i framtidens hållbara samhällsbyggande?

YI XIONG

STUDERAR TILL CIVILINGENJÖR PÅ DALIAN UNIVERSITY OF TECHNOLOGY I DALIAN, KINA.

»En skillnad mellan betong och trä tror jag är att inomhusluften blir mer hälsosam i ett trähus«

I jämförelse med betong är trä ett mer miljövänligt material. Vid tillverkningen av byggmaterial i trä släpps det inte ut lika mycket koldioxid som vid tillverkning av andra byggmaterial. Trä har många fördelar och kan användas till många ändamål, bland annat byggnader och möbler. Jag tror att trä kommer att spela en stor roll i övergången till ett hållbart samhälle även om materialet har nackdelar som vi måste lösa. Produktionen av trä påverkar skogen och det är därför viktigt att vi i framtiden arbetar för ett hållbart skogsbruk runt om i världen. På så sätt är det möjligt för oss att bygga med trä och samtidigt främja ekosystemen i skogen. Det stärker relationen mellan människa och natur och vi kommer att kunna göra miljömedvetna val. En skillnad mellan betong och trä tror jag är att inomhusluften blir mer hälsosam i ett trähus. Det är en av anledningarna till att jag skulle vilja bo i ett trähus.

JULIA WALDHAGEN

STUDERAR TILL CIVILINGENJÖR PÅ KTH I STOCKHOLM, SVERIGE

»Kortare byggnadstider, lägre klimatavtryck och ett förnybart, pålitligt alternativ«

Jag ser trä som en del av lösningen i övergången till ett hållbart samhälle. Om vi ska motverka växthuseffekten gäller det att minimera utsläppen i alla faser av byggskedet, och inte bara i byggnadens driftsfas. Energi-effektivisering fungerar såklart till en viss nivå, men till slut måste man se till byggmaterialets betydande roll i både produktion och slutskede. Där tror jag trä har stor potential. Det är ett förnybart och pålitligt material som ger kortare byggnadstider och lägre klimatavtryck. Självklart finns det problem som måste adresseras, till exempel tekniska frågor om akustik och förankring i högre byggnader. Detta borde snarare bidra till ett ökat intresse och stimulera till mer forskning kring trä som material. Jag kan absolut tänka mig att bo i ett trähus, vilket jag också gjort en stor del av mitt liv. Förutom alla miljömässiga fördelar är trähus också ofta otroligt fina byggnader.

STEPHAN HUBER

STUDERAR GEOGRAFI PÅ LUDWIG-MAXIMILIANS-UNIVERSITÄT MÜNCHEN, TYSKLAND.

»Om trä påverkar miljön mindre än andra byggmaterial ser jag en tydlig potential för ett skifte«

Det varma intrycket och känslan som påminner mig om att vara i skogen får mig att vilja bo i ett trähus i framtiden. Det är svårt för mig att avgöra vad trä har för potential som ett hållbart material. I processen ingår ju hur välmående ekosystemet är som vi planterar träden i. Detta behöver ställas i förhållande till förutsättningarna för biodiversitet och möjligheterna till koldioxidsänkor samt hur mycket energi som krävs för transport, tillverkning och i byggprocessen. Till sist är det även viktigt att ta hänsyn till livslängden och om materialet kan återanvändas. Om resultatet är att trä påverkar miljön mindre än andra byggmaterial ser jag en tydlig potential för ett skifte. Jag anser att vi för ett hållbart samhällsbyggande måste fokusera på att bygga nytt i mindre utsträckning och istället satsa på byggnader med lång livslängd.

Vi på Setra vill göra affärer som fler än vi tjänar på – våra kunder, samhället och naturen. När en verksamhet är lönsam för alla, kallar vi det för Grönsamhet. Vi vill vara grönsamma.

Setra är ett av Sveriges största träindustri företag. I våra anläggningar förädlar vi skogsråvara till klimatvänliga, högförädlade produkter såsom limträ, hyvlät, komponenter och KL-trä för byggande och boende på en global marknad. Vårt timmer har sitt ursprung i ansvarsfullt brukade skogar i några av världens bästa råvaruområden för barrträ. Vi säljer även bioprodukter såsom bark, flis och spån till kunder inom pappers- och massaindustrin samt till energiframställning. Vi är ca 800 anställda och omsätter ca 4 miljarder kronor. Omkring 65 procent av omsättningen utgörs av export till Europa, Nordafrika, Mellanöstern och Asien. Läs gärna mer på setragroup.com